

“BEŞ HECECİLER”DE BİR DEĞER OLARAK “MİLLÎ ROMANTİK DUYUŞ TARZI”

Duygu KUŞ*

ÖZ

“Beş Hececiler”, Hecenin Beş Şâiri veya Hececiler olarak da bilinen, Faruk Nâfiz (Çamlıbel), Orhan Seyfi (Orhon), Yusuf Ziyâ (Ortaç), Halit Fahri (Ozansoy) Enis Behiç (Koryürek) gibi şairlerle temsil edilen; edebî ve kültürel gelenek olarak Anadolu/ Asya Türk varlığına yaslanan Milli Edebiyat Hareketi’nin şiir kolu olarak kabul edilebilir. Çünkü bu şairlerin dil anlayışlarını, ölçü ve izlek bağlamındaki kabullerini, Milli Edebiyat Hareketi belirler. Milli Edebiyat Hareketi’nin milli lisan, milli edebiyat ve nihayet milli devlet gibi esasları, Ömer Seyfettin, Ali Canip, Ziya Gökalp, Ahmet Hikmet, Orhan Seyfi, Enis Behiç gibi şairlerin ve yazarların da “milli romantik bir duyuş” tarzını oluşturur. Bu bağlamda Beş Hececilerin temsil değeri en yüksek duygusu “milli romantik duyuş”tur.

Anahtar Kelimeler: Millî Edebiyat, Beş Hececiler, Millî Romantizm.

In “ Five Spellers” a Value as the Perception of the “National Romantic Style”

ABSTRACT

A group of poets are known as ‘Five spellers’, ‘Five poets of spelling’ or “Spellers” Faruk Nafiz (Çamlıbel), Orhan Seyfi (Orhon), Yusuf Ziyâ (Ortaç), Halit Fahri (Ozansoy) and Enis Behiç (Koryürek), as a literary and cultural tradition of the Anatolian/leaning on the existence of the National Literature Movement of Asian Turkish poetry. There for this is in the context of the topic and to measure their understanding of language, the poets,

* Uzm. Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Doktora Öğrencisi

the National Literature Movement. The National Literature Movement of the national language, as the national State of national literature, and finally, Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp, Ahmet Ali Canip, wisdom, of poets and authors also creates “national romantic style”.In this context, the value represents the highest sense of Five Spellers “national romantic style”.

Keywords: National Literature, Five Spellers, National and Local Subjects.

1. GİRİŞ

Beş Hececiler, Hecenin Beş Şâiri ya da Hececiler olarak anılan, Faruk Nâfiz Çamlıbel, Orhan Seyfi Orhon, Yusuf Ziyâ Ortaç, Halit Fahri Ozansoy ve Enis Behiç Koryürek'in oluşturduğu şairler topluluğu, 1911'de Genç Kalemler'de yayımlanan “Yeni Lisan” makalesinin tutuşturduğu millî edebiyat meşalesini 1914'ten sonra taşımaya devam eder.

Şiir yazmaya aruzla başlayan şairler, Ziya Gökalp'in fikirleri doğrultusunda, özellikle Mehmet Emin, Ömer Seyfettin ve Rıza Tevfik gibi öncü şair ve yazarların etkisiyle hece ölçüsünü ve konuşulan Türkçeyi kullanarak millî ve mahallî değerlerle örülü şiirler yazarlar.

Beş Hececileri besleyen kültürel/siyasal alanlar, ideolojiler, entelektüel ve politik kaygılar vardır. Tanzimat'la başladığı kabul edilen süreçte, yenileşme, batılılaşma, millileşme anlayış ve faaliyetleri içinde Milli Edebiyat Hareketi, özellikle 1912'den itibaren egemen bir konuma geçer. Ziya Gökalp'in “Garplılaşmak, İslamlaşmak ve Türkleşmek” şeklindeki siyasal ve kültürel ilkeler bütünü, bir taraftan Batıdan gelen *milliyetçilik*, *sosyal cemiyetçilik* fikirlerini, bir taraftan da *İslam*'ı, kültürel değerler içinde önemli bir öge olarak görmeyi içerir. Fakat bu bütünün içinde en kapsamlı, en değerli varlık **Türklük bilincidir**. Bu bilincin hikâyeye, şiire geçmesi için şair ve yazarların en kısa yoldan milli ölçüye, milli meselelere, Türk tarihine, efsanesine, masalına, ananesine yönelmeleri gerekir. Bu ilkeler bütününün ortaya koyduğu ideolojinin “milli romantik bir duyuş tarzına yaslanmadan Türklüğü ihya ve inşa etmesi” de esasen mümkün değildir. Bu çerçevede milli romantizmi, “milletlerin tarih içerisinde kültür ve sanatta, dilde, edebiyatta, mimaride, vatan ve coğrafyada ortaya koyduğu eserlerini fark etmesi, bu eserler ve yaşanan büyük hadiseler karşısında kendilerini bulmaları” (Kolcu, 1997) ve bu buluşlarıyla gurur duymaları olarak tanımlayabiliriz. Bu gerçekliğin edebiyatta kendi üslubunu da doğurması doğaldır.

Daha farklı bir perspektiften Beş Hececilere bakan ve batılı milliyetçi bir hareket olan olan "Ossianizm"¹ ile Beş Hececilerin Milli Romantik söylemi arasında bir ilişkinin kurulup kurulamayacağını tartışıldığı bir çalışmada (Pelvanoğlu, 2007:5-10). "ossian miti"nin ve bu hareketin, 19. yüzyıldan itibaren dolaylı olarak, özellikle ölçü ve Türklük tartışmaları etrafında Beş Hececiler'i etkilediği sonucuna varılmıştır.

Aktaş'a göre kendi 'millî kültür havzaları'nı keşfederek kültürel ve edebî mirasını ve değerlerini ortaya çıkarmak isteyen "millî romantik duyuş tarzına sahip insan kendi 'ben'ine yönelerek temelde millî ve mahallî olan bu değerleri, ait oldukları iklimde tesbit edip değerlendirdikten sonra insanlığın hizmetine sunar." (Aktaş, 1996: 171). Böylece kültürel miras, nesilden nesile aktarılmış olur. Belirtilen "millî, özellikle "mahallî" değerler ile "üslub" arasındaki ilişkiye değinen, Ayhan Doğan,(1999: 57).bu ilişkiyi şöyle vurgular: "Türk şiirinde mahallî renk diye bir konu da vardır. Bu güne kadar hiç üzerinde durulmayan bu husus, belki bizim Cumhuriyet dönemi hazırlığında en çok üzerinde durmamız gereken bir olgudur. Bu her şeyden önce, üslup meselesidir... Bu, bir 'dönem üslubu'dur (Epoë-style)."

Genelde Milli Edebiyatın, özelde Beş Hececilerin şiirinin üslubunu, Türklük varlığının ve Türkçülük ideolojisinin yanında besleyen, hazırlayan başka etkenler de vardır. II. Meşrutiyet'in ilanı, Birinci Dünya Savaşı, Kurtuluş Savaşı ve ardından TBMM'nin açılması, Cumhuriyet'in ilanı ve devrimler... Esasında Cumhuriyet'in ilk yıllarında ve sonrasında da siyasetin halka vazettiği dilde bu üslup hâkimdir. Giderek güçlenen ve bilinçlenen hareketin yeni hececiler, Türkçeciler ve milliyetçiler doğurması kaçınılmazdır. Gerçekten de Ahmet Kutsi Tecer'de, Behçet Kemal Çağlar'da, Ceyhun Atıf Kansu'da Milli Edebiyat Hareketinin yeni bir yüzü vardır.

'Beş Hececiler'in şahsiyetlerinde, şiirlerinde, dönem üslubunun oluşmasında ve gelişmesinde etkili olan 'mihver şahsiyetler' in başında ise hiç şüphesiz Ziyâ Gökâlp vardır. "Türkçülüğün Esasları"nın yazarı, Türkçülük ideolojisini sistemli bir biçimde ortaya koyarken "halk kültürü" üzerinde durur. Gökâlp'in "hars"a verdiği önem, onu millî varlığın temeli saymasındandır. Ancak aynı zamanda "hars" millî değerler yanında mahallî değerleri de içermesi sebebiyle, millî ve mahallî unsurların bilinçli bir biçimde edebiyatımızda işlenmesinin yolunu açar.

1 18.yüzyıl İskoç şairlerinden James Macpherson'un oluşturduğu "ossian miti" 19. ve 20.yüzyılda Avrupa ve Amerika'daki romantik ve millî hareketleri etkilemiştir.

2. BEŞ HECECİLER VE MİLLÎ ROMANTİK DUYUŞ TARZI

Milleti oluşturan değerler bütününe benzer cephelerden yaklaşan 'Beş Hececiler', 'millî romantik duyuş tarzı' ile yazdıkları şiirlerinde, bu değerler bütününe oluşturan, millî hafızada yer eden ve kültürel mirasımızı oluşturan, millî ve mahallî unsurları özenle kullanırlar.

Hecenin Beş Şâiri'nin bireysel sanat anlayışları ve üslûp özellikleriyle kaleme aldıkları şiirleri dışında, 'millî edebiyat oluşturma' düşüncesi etrafında, ortak bir duyuş tarzıyla, benzer konu, tema ve motifleri kullanarak, halk Türkçesi ve hece ölçüsü ile yazdıkları şiirlerinde işledikleri millî ve mahallî unsurlar arasındaki bütünlük dikkat çekicidir.

Kültürel değerlerimizin başında tarih gelmektedir. Millî bilince sahip olmak; mensup olunan milletin tarihine vakıf olmaktan geçer. "Millî tarih şuurunu uyandırmada sanat eserlerinin büyük rolü vardır. Tarihten şiire gidilebildiği gibi şiirden de tarihe gidilebilir." (Kaplan, 1987: 28). Tarihe farklı pencerelerden bakan 'Beş Hececiler'in bakışları tarihin bütünlüğü noktasında kesişir.

Tarih şuuru "geçmiş sadece bir bilgi olarak edinmek değil, onun 'hâl'de var olduğunu anlamak demektir." (Ayvazoğlu, 1997: 13). Beş Hececiler'in şiirlerinde Türk tarihinin çeşitli devirlerine ait sahnelere rastlarız. Bu şiirlerde dikkat edilmesi gereken nokta 'geçmiş' ile 'hal'in, 'eski' ile 'yeni'nin uyumudur. 'Beş Hececiler', kendi sanatçı mizaçlarıyla tarihi, çağın anlayışı ile yoğurur; maziye bir bütün olarak yaklaşırlar.

Türk tarihinin Orta Asya coğrafyasındaki seyrinden, asr-ı saadete, Malazgirt sonrası Anadolu'dan Osmanlı'ya ve Cumhuriyet sonrası Türkiye'sine kadar muhtelif devrelere; Oğuz Kağan'dan, Fatih'e ve Atatürk'e kadar tarihe mâl olmuş Türk kahramanlarına ait unsurlar 'Hececiler' tarafından kullanılır. Şairler, şiirlerinde tarihî olayların, tarihte ün yapmış kişilerin, tarihî değerlerin "anlam çerçevesinden" yararlanmak suretiyle bütün bu olay, kişi ve değerlerin, temel anlamları ile birlikte karşılaştırdıkları tüm unsurları da okuyucuya/dinleyiciye duyurmaya çalışırlar.

Özellikle Millî Mücadele yıllarında edebiyatımıza giren "Anadolu", coğrafyası ve insanıyla Beş Hececiler'in şiirlerine de konu olur. Faruk Nâfiz dışındaki Hececiler'in kısmen 'itibari' yaklaşımlarına rağmen, Anadolu, büyük ölçüde gerçekçi ve lirik çizgilerle şiire taşınır. Faruk Nâfiz, Anadolu'da yaşamış bir şâir olarak, Anadolu'yu 'yazılmamışlıktan' ve "itibarîlikten" kurtarır.

Millî Mücadele’ye kadar pek adı sanı duyulmayan Anadolu insanı, kazandığı zaferle yediden yetmişe ‘kahraman’ hüviyetine bürünmüştür. Zafer sonrası ise savaştan yeni çıkmış yorgun ve perişan Anadolu’da sert tabiat şartları ve yokluklarla mücadeleyi sürdüren Anadolu insanı, kahramanlık destanları yazmaya devam etmiştir.

Tarihi devirlerden, mâziyi gururla yâd etmek ve kahraman ecdâdın manevi varlığından güç almak; Türk halkına tarihini tanıtmak ve sevdirmek, tarih şuurunu yerleştirmek; yaşanan ile yaşanmış olanı mukayese etmek, örnek almak maksatlarıyla yararlanan şâirler, devirlere damgasını vuran, tarihe mâl olan, zamanla “kahraman” hüviyetine bürünmüş şahsiyetleri de sık sık anarlar.

Milletimizin “kahramanlık” vasfına ve “fetih” anlayışına işaret eden ‘Beş Hececiler’, zafer ve kahramanlıklar kadar yenilgilere de yer vererek gerçekçi bir “tarih şuru”nun oluşmasına katkıda bulunurlar. Millî romantizm; “sadece yaşanan büyük zaferlerin, milletçe elde edilen başarıların sarhoşluğunu dile getiren bir duyuş tarzı değildir. Bu başarılar kadar millî felâketler, başarısızlıklar, yenilgiler, ihanetler de bu bakış tarzıyla dile getirilir. Zira bu felâket ve yenilgilerde millî zaafklar vardır. Bu zaafkların millî hafızada sıcak tutulması da millî romantizmin ilgi alanındadır” (Kolcu, 1997: 19-20). İfade edildiği üzere millî romantizm millî hafızada yer eden her konuyu ihtiva eden bir yaklaşımdır.

Beş Hececiler’, halkın kültürel varlığında, tarihinde, inanç literatüründe, ruh dünyasında karşılığı olan, bir anlam ve değer ifade eden tarihî şahsiyetlere yer verdikleri gibi, halk kültürüne ait temsili değerlere de şiirlerinde yer verirler. Destan, masal, halk hikâyesi, efsane gibi halk edebiyatı ürünleri, halk kültürüne ait birer temsili değer olarak karşımıza çıkar; halkın zihninde yer etmiş köklü gelenek ve kavramların uyanmasını sağlayarak şiirde, romanda ya da hikâyede anlatılmak istenen duygu ve düşüncüyü temellendirir, sağlamlaştırır ve tamamlarlar. “Zaman içerisinde lirik duygu ya da hadiselerin söz konusu hikâyelerle aynileşmesini” (Kolcu, 1997: 12) kültürel mirasın bir yansıması olarak kabul etmek gerekir.

‘Beş Hececiler’in benimsedikleri, millî romantik duyuş tarzının özünde milleti millet yapan değerler bütününe farklı cephelerden ele alma, şiire özgü söyleyiş tarzıyla işleme arzusu yatmaktadır. Söz konusu değerler, bize özgü yaşama tarzı bütünü içindedir, bu değerler bütünü ve bu bütünü oluşturan her unsur millî ve mahallî hüviyetleriyle Beş Hececiler’in şiirlerinde poetik ifadesini bulur.

3. SONUÇ

Beş Hececiler'in şiirlerinde, millî hafızamızda yer eden tarih şuuru; bu doğrultuda şekillenen millet olma bilinci ve aidiyet duygusu; fetih anlayışı; kahramanlık, mekân-insan ilişkisi içerisinde daha da önem kazanan coğrafya; bu coğrafyaya anlam katan insan; tarihi ve temsilî değerler; gelenek ve görenekler; sosyal hayattan kesitler ve yeni temalar işlenir.

Millî romantik duyuş tarzıyla kaleme alınan bu şiirlerdeki millî ve mahallî unsurları yalnızca "nostalji" ile açıklamak ya da "geriye dönüş arzusunun" birer göstergesi saymak yanlış olacaktır. Çünkü bu unsurlar; "geçmiş, temel düşünce ve davranış biçimleriyle bugüne taşımak" suretiyle millî hafızamızın yenilenmesini, genişlemesini ve zenginleşmesini sağlayan taşıyıcılarıdır.

Millî Edebiyat devrinin şekillenmesinde ve Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin hazırlanmasında önemli yerleri olan Beş Hececiler, "hâl ile geçmiş" bir noktada birleştirilerek "Millî" edebiyata hizmet etmeye; tarihin, kültürün, yaşayışın ayrılmaz parçası olan gelenek ve göreneklere ait unsurları çokça işleyerek kültürel mirasın gelecek kuşaklara aktarılmasına çalışırlar.

Millî romantik duyuş tarzı ile millî ve mahallî unsurlara yönelerek, millî şuuraltıımızın canlanmasına ve kültürel mirasımızın devamlılığına katkıda bulunurlar.

KAYNAKÇA

- Aktaş, Ş. (1996). Yenileşme Dönemi Türk Şiiri ve Antolojisi-1. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Ayvazoğlu, B. (1997). Geleceğin Direnişi. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Doğan, A. (1999). Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Yeni Oluşumlar. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Kaplan, M. (1987). Türk Milletinin Kültürel Değerleri. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Kolcu, A.İ. (1997). Millî Romantizm Açısından Cengiz Aytmatov. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Pelvanoğlu, E. (2007). "*Ossianizm ve Beş Hececiler*", Milli Folklor, S. 75.